

/ Е. В. Копаяева // Знание. Понимание. Умение. – 2012. – Вып.4. – С. 310–313.

6. Круглашов А. М. Регіональні та національні еліти: хто формує політику?: Міжнародна наукова конференція (Чернівці, 6–7 грудня 2001 р.) [Текст] / А. М. Круглашов // Вісник Національної академії наук України. – 2002. – № 4. – С. 57–60.

7. Кучумов В. И. Особенности формирования региональных элит в современной России [Текст] / В. И. Кучумов // Известия Российского Государственного Педагогического Университета им. А. И. Герцена. – 2007. – Вып.44. – Т. 18. – С. 144–150.

8. Мельничук Г. Л. Регіональні політичні еліти і їх вплив на процеси державотворення в Україні [Електронний ресурс] / Г. Мельничук // Питання історії України. – 2011. – Т. 14. – С. 109–113. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Piu_2011_14_25.pdf

9. Негруль С. В. Формирование региональных элит: ценности и идеология: автореф. дис. ... канд. социол. наук: 22.00.06 [Текст] / Моск. гос. технол. ун-т “Станкин”. – Москва, 2004. – 25 с.

10. Bachrach P. Political Elites in a Democracy [Text] / Peter Bachrach. – New York: Aldine Transaction. – 175 p.

11. Botellaa J. A new political elite in Western Europe? The political careers of regional prime ministers in newly decentralised countries [Text] / Joan Botellaa, Juan Rodríguez Teruelb, Oscar Barberàc and Astrid Barrio // French Politics. – 2010. – № 8. – P. 42–61.

References

1. Gerasimenko L.N. Spetsifika regionalnogo politicheskogo protsessa v sovremennoy Rossii [Tekst] / L.N. Gerasimenko // Nauchnyye vedomosti Belgorodskogo gosudarstvennogo universiteta. Seriya: Istoriya. Politologiya. Ekonomika. Informatika. – 2008. – Vyip.2. – T.6. – S.139–143.

2. Gubaev B.D. Rol regionalnoy politicheskoy elityi v realizatsii politicheskoy vlasti v usloviyah formirovaniya sotsialnogo gosudarstva v sub'ekte Rossiyskoy Federatsii (na primere Zabaykalskogo kraya) [Tekst] / Gubaev B.D. // Istoricheskaya i sotsialno-obrazovatel'naya mysl. – 2012. – Vyip.2. – S.115–117.

3. Kazakov M.A. Regionalnyie elityi i natsionalnye interesy sovremennoy Rossii: monografiya [Tekst] / M.A. Kazakov, M.S. Lyistsev. – Nizhniy Novgorod: Dyatlovyi goryi, 2012. – 148 s.

4. Kislyakov M.M. Vozdeystvie politicheskogo marketinga na regionalnyiy politicheskii protsess [Tekst] / M.M. Kislyakov // Izvestiya Tul'skogo Gosudarstvennogo Universiteta. Gumanitarnyye Nauki. – 2011. – № 1. – S.306–312.

5. Копаяева Е.В. Regionalnyiy politicheskii rezhim: etapyi i perspektivy evolyutsii (na primere ivanovskoy oblasti) [Tekst] / Е.В. Копаяева // Znanie. Ponimanie. Umenie. – 2012. – Vyip.4. – S.310–313.

6. Kruhlašov A.M. Rehionalni ta natsionalni elity: khto formuie polityku?: Mizhnarodna naukova konferentsiia (Chernivtsi, 6–7 hrudnia 2001 r.) [Tekst] / A.M. Kruhlašov // Visnyk Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. – 2002. – № 4. – S.57–60.

7. Kuchumov V.I. Osobennosti formirovaniya regionalnyih elit v sovremennoy Rossii [Tekst] / V.I. Kuchumov // Izvestiya Rossiyskogo Gosudarstvennogo Pedagogicheskogo Universiteta im. A.I. Gertsena. – 2007. – Vyip.44. – T.18. – S.144–150.

8. Melnychuk H.L. Rehionalni politychni elity i yikh vplyv na protsesy derzhavotvorennia v Ukraini [Elektronnyi resurs] / H.Melnychuk // Pytannia istorii Ukrainy. – 2011. – T.14. – S.109–113. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Piu_2011_14_25.pdf

9. Negrul S.V. Formirovanie regionalnyih elit: tsnnosti i ideologiya: avtoref. dis. ... kand. sotsiol. nauk: 22.00.06 [Tekst] / Mosk. gos. tehnol. un-t “Stankin”. – Moskvov, 2004. – 25 s.

10. Bachrach P. Political Elites in a Democracy [Text] / Peter Bachrach. – New York: Aldine Transaction. – 175 p.

11. Botellaa J. A new political elite in Western Europe? The political careers of regional prime ministers in newly decentralised countries [Text] / Joan Botellaa, Juan Rodríguez Teruelb, Oscar Barberàc and Astrid Barrio // French Politics. – 2010. – № 8. – P. 42–61.

Rybalka S.V., candidate in Political Science, the President of the party “Pravda” (Ukraine, Kyiv), rybalkaserghiy@i.ua

Regional political regime and the regional political elite: ways of interaction within transitive societies

The paper identified the key features of the formation of regional political regimes as interactions of regional authorities and society, the peculiarities of recruitment and conduct of regional political elites as a basis for decision-making in a pluralistic regional administrative entities in the period of democratic transit.

Designated basics of authoritarianism establishment and authoritarianism decrease of regional political regimes, considered a special influence of regional and local elites relationship in the formation of specific political regimes. The goal of the article is to determine the content and ratio of “regional political regime” and “regional political elites” concepts in transitive states. Within the study used a systematic and comparative methods that revealed the dependence of the functioning of local political elites from the effects of central political elites. Also determined that the basis of the liberalization of regional political regimes is the formation of an independent role of local political elites and establishing cooperative relationship between regional and local level of elit formation.

Keywords: regional elites, regional political regimes, socio-economic region specific, regional economic assets, ethnocultural communities, local political elites.

Rybalka S. V., кандидат политических наук, Председатель политической партии “Правда” (Украина, Киев), rybalkaserghiy@i.ua

Региональный политический режим и региональная политическая элита: способы взаимодействия в транзитивных обществах

Определены ключевые особенности формирования региональных политических режимов как способов взаимодействия региональных властных структур и общества, установлены особенности рекрутирования и поведения региональных политических элит как основы для плюралистического принятия решений в региональных административных образованиях в период демократического транзита. Определены основы авторитаризации и деавторитаризации региональных политических режимов, рассмотрено особое влияние отношений региональных и местных элит на формирование особых политических режимов. Целью статьи является установление содержания и соотношения понятий “региональный политический режим” и “региональные политические элиты” в транзитивных государствах. В рамках исследования применены системный и сравнительный методы, которые позволили установить зависимость функционирования местных политических элит от влияния центральных политических элит. Также определено, что основой либерализации региональных политических режимов является формирование самостоятельной роли местных политических элит и установления отношений сотрудничества между региональным и местным уровнем формирования элит.

Ключевые слова: региональные политические элиты, региональные политические режимы, социально-экономические специфика региона, региональные экономические активы, этнокультурные сообщества, местные политические элиты.

* * *

УДК 321.72

Хабарєва К.
аспірантка кафедри політології, Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара (Україна, Дніпропетровськ),
yekaterina.khabareva@yandex.ru

НОРМАТИВНО–ПРАВОВЕ ОБґРУНТУВАННЯ ПОЛІТИЧНОГО КОНСЕНСУСУ: ПОЛІТИКО–ІНСТИТУЦІЙНІ ТА ІДЕОЛОГІЧНІ ПАРАМЕТРИ

Розглядається політико–інституційні та ідеологічні передумови нормативно–правового обґрунтування політичного консенсусу, надається увага національним та регіональним особливостям осягнення та підтримання політичного консенсусу нормативними та процедурними засобами. Розглядаються соціокультурні детермінанти дотримання нормативно–правової бази щодо політичного консенсусу. Метою статті є встановлення політико–інституційних механізмів та ідеологічних засад нормативно–правового обґрунтування політичного консенсусу. Методами статті є компаративний аналіз, а також метод ретроспективного аналізу, які дозволили встановити рівні нормативно–правового обґрунтування політичного консенсусу.

Ключові слова: нормативно–правове обґрунтування, політичний консенсус, політичні інститути, політичні суб'єкти, громадянське суспільство, політична толерантність.

Явище політичного консенсусу в сучасній політичній науці розглядається переважно як наслідок діяльності політичних інститутів та як одна з технологій політичного процесу. Політичний консенсус залежить від багатьох чинників, серед яких сучасні дослідники наводять, передусім, чинники політико–культурного і соціокультурного змісту. Нормативно–правові аспекти забезпечення політичного консенсусу виступають особливим предметним виміром, який дозволяє уточнити умови та можливості політичного консенсусу у перехідних державах.

Проблемою статті є нормативно–правові аспекти та технології досягнення політичного консенсусу у сучасному світі. Законодавчі засади діяльності політичних інститутів, а також ідейні концепти, які визначають поведінку учасників політичного процесу, потребують аналізу через необхідність визначення найбільш оптимальних технологій досягнення політичного консенсусу, а також визначення умов і ситуацій для його прогнозування. Особливо актуальними ці аспекти є для сучасної України, в якій триває конфліктна взаємодія політичних сил.

В межах аналізу розробок і публікацій, слід констатувати переважання робіт російських дослідників. Зокрема, А. В. Зайцев досліджував політичну толерантність в публічному діалозі держави і громадянського суспільства суспільство [1], Н. А. Крісюн приділяє увагу теоретико–методологічним аспектам дослідження політичної згоди в сучасній Росії [2], К. В. Старостенко розробляє політичні інтереси в контексті політичної багатоманітності[4]. Серед українських вчених проблеми політичного консенсусу вивчали Т. П. Хлівнюк та Р. С. Карагіоз[5]. Вони висвітлюють основні складові суспільно–політичної згоди як соціальний феномен та її роль. Попри наявність значної кількості наукових розробок, залишається невивченою проблема нормативно–правового обґрунтування політичного консенсусу.

Метою статті є встановлення змісту політико–інституційних та ідеологічних параметрів нормативно–правових засад досягнення політичного консенсусу. З огляду на діяльність політичних інститутів та застосування ідеологічних засад, *завданням статті* є визначення нормативно–правових і ідеологічних аспектів обґрунтування політичного консенсусу в умовах демократії.

Консенсусна демократія є основою для узгодженого прийняття рішень в процесі законотворчої діяльності. Вона характеризується тим, що в структуру прийняття рішень залучається і береться до уваги широке коло думок, в тому числі опозиційних щодо правлячої політичної сили. Таким чином, міноритарні політичні позиції не можуть бути ігноровані більшістю, яка перемагає підчас голосування. Консенсусна демократія також відображає зростаючий рівень участі громадян у визначенні політичного порядку денного і процедуру самого процесу прийняття рішень. Модель консенсусної демократії найбільш повно була втілена в таких країнах, як Швейцарія, Нідерланди, Бельгія, де консенсус є важливим компонентом політичної культури. Його функцією є попередження домінування однієї лінгвістичної або культурної групи в політичному процесі.

Прикладом такої системи є модель “голландського полдера” (Dutchpoldermodel). Вона існувала у Нідерландах з 1980 по 90–ті роки ХХ століття, однак цей термін був адаптований для більш широкого кола явищ, наприклад, подібних способів прийняття рішень. “Модель полдера” характеризується тристоронньою кооперацією у соціально–економічній сфері організаціями роботодавців, найманих працівників. Сторони вирішили укласти загальний план щодо поживлення голландської економіки, включаючи скорочення робочого часу і зменшення платні та зростання зайнятості з іншого боку. За наслідками переговорів була утворена Соціально–економічна рада, яка стала центральним форумом для

обговорення трудових питань і формування традиції консенсусу, розв’язуючи трудові конфлікти та запобігаючи страйкам. “Модель полдера”, як вважає П. Курзер[11], поєднує неоліберальну економічну політику, приватизацію та бюджетні скорочення і мала бути основою голландського економічного дива наприкінці 1990–х років.

Сутополітичний консенсус став відображенням широкого соціально–економічного консенсусу. “Модель полдера” набула розквіту, на думку М. Краненбурга[10], під час урядування у Нідерландах прем’єр–міністра Віма Кока (представника тред–юніонів). Урядова коаліція, яка була створена, включала традиційних суперників: Трудову партію, Лейбористську партію та Народну партію за свободу і демократію правого спрямування.

Політико–інституційні передумови політичного консенсусу формуються на основі варіантів дій та прийняття рішень наявними урядовими структурами. Як свідчить досвід деяких європейських країн, нормативно–правове обґрунтування політичного консенсусу полягає у створенні таких умов існування влади, за яких прийняття позаконсенсусних рішень, які б залишали невдоволеними значну частину суспільства, не є можливим. У цьому контексті іншим прикладом консенсусної демократії є система урядування островів Джерсі у протоці Ла–Манш[6]. В цій системі немає міністерств, а відповідні напрямки управлінської діяльності керуються асамблейними комітетами з п’яти членів. Штати Джерсі, які є парламентом островів, встановили консенсусний уряд з комітетів у 2002 році, коли було забезпечено представництво різних соціальних груп.

Політико–інституційний вимір нормативно–правового обґрунтування політичного консенсусу розкриває практика Великобританії, якій, незважаючи на гостру конкуренцію в межах двопартійної системи, вдалося забезпечити єдність та спільне розуміння основних параметрів політичного та соціально–економічного розвитку. Поняття “політика консенсусу” також охоплює практику урядових відносин у Великій Британії між 1945 та 1979 роками. Британські основні політичні партії – Консервативна і Лейбористська – діяли, згідно з Д. Кавана, в межах консенсусу щодо основних урядових політик після другої світової війни[9]. Ними були такі сфери урядової відповідальності як держава загального добробуту, національна система охорони здоров’я, націоналізація промисловості, які не ставилися під сумнів жодною з партій. Такий консенсус тривав у 40–ві, 50–ті і 60–ті роки і почав порушуватися у 70–х роках минулого століття. Через зростання цін на нафту на початку 70–х років ХХ століття явища стагнації і стагфляції поставили під сумнів ортодоксальну кейнсіанську економіку, яка призвела до падіння національного доходу та зростання безробіття. Розбіжності громадської думки щодо економічного розвитку призвели до припинення консенсусу між двома партіями. На момент виборів М. Тетчер (яка мала сильну монетаристську платформу) в 1979 році, вказує Д. Кавана[9], консенсус став непопулярним словом у політичному істеблішменті Великобританії.

Політико–інституційні та ідеологічні параметри нормативно–правового обґрунтування політичного консенсусу мають прояв на рівні міждержавних інтеграційних

об'єднань. В межах сучасного ЄС наднаціональна нормативно-правова регламентація політичного консенсусу країн-членів ЄС зустрічає опір на національному рівні. Л. Хуг і Г. Маркс у своїй статті зауважують, що “процес легітимації Маастрихтської угоди у 1992 році був поворотним пунктом щодо підкріплення європейської інтеграції. Він відкрив складні переговори еліт для публічного нагляду та ініціював референдуми та національні дискусії, які звернули увагу громадської думки на той факт, що європейська інтеграція спричиняє скорочення національного суверенітету. Відмова Данії від підписання Маастрихтської угоди та її заперечення у Франції відкрили розрив між елітою і суспільством та підтримали популістське бачення, що важливі рішення на рівні ЄС не можуть бути більше легітимізовані законодавчими і виконавчими рішеннями, існує потреба у прямому ухваленні”[8,р.21].

Сучасне розуміння політико-інституційної основи нормативно-правового обґрунтування політичного консенсусу визначає процес поширення консенсусних засад політичних відносин у суспільстві. Політико-інституційні засади політичного консенсусу в цьому випадку охоплюють не лише формальні державні інститути управління, але й всіх суб'єктів прийняття рішень. Ідеологічна парадигма політичного консенсусу забезпечує поєднання раніше не поєднуваних принципів. Р. Хіфернен[7], наслідуючи модель наукових парадигм Т. Куна, стверджує, що політика консенсусу має розглядатися не як угода, а як встановлення певної парадигми відносин. Такий консенсус обмежує автономію урядових еліт, спонукаючи їх бути більш лояльними до встановленого порядку денного, який визначає основну течію (mainstream) у виборі варіантів політики у Великій Британії. У такий спосіб була змінена соціал-демократична парадигма політики на парадигму неоліберального змісту. Подібним чином, на думку Р. Хіфернена, політика послідовних та незначних реформ була змінена масштабними політичними реформами.

Реалії постсоціалістичних перехідних суспільств також є основою проявів особливостей і політико-інституційної природи нормативно-правового обґрунтування політичного консенсусу. Специфіка інституційного дизайну демократії розкриває можливість процедурного консенсусу. Водночас ідейний консенсус у суспільстві та політичних відносинах стає значно ускладненим через дискредитацію традиційних ідеологічних систем. У роботі К. А. Лотарєва стверджується, що “конституція РФ в цілому сприяє процесу проведення реформ в країні на основі найвпливовіших констант устрою, державних і суспільних відносин. Разом з тим, ідеологічний чинник, який сприяє підвищенню рівня суспільної мотивації, ще не повною мірою оформлений. Відповідно, країні необхідна консолідуюча ідеологія заснована на консервативних та частково поміркованих соціальних демократичних цінностях”[3,с.121].

Дослідження нормативно-правового регулювання політичного консенсусу в перехідному суспільстві також включає й визначення соціально-культурних чинників і передумов політичного консенсусу. Сприйняття політико-правових норм як легітимних може бути реалізоване лише за умови панування політичної культури, толерантності в межах всього суспільства. На це звер-

тають увагу сучасні російські вчені. У статті А. В. Зайцева розгляд політичної толерантності, перспектив і ціннісної орієнтації людського існування “дозволяє зрозуміти саму толерантність як одну з найважливіших аксіологічних форм, які організують суспільну спільну людську життєдіяльність”[1,с.18].

Парадигма взаємодії держави та громадянського суспільства дає змогу визначити політичні інститути, які є суб'єктами забезпечення політичного консенсусу. Слід зауважити, що відповідні політико-культурні домовленості на основі толерантності також забезпечується як результат тривалого функціонування демократичних процедур обговорень. Політична толерантність сьогодні – це найважливіша риса політичної культури демократичного соціуму, який включає в себе і державу, і громадянське суспільство. Такий різновид толерантної поведінки проявляє себе у рівноправному і симетричному публічному діалозі, учасниками якого, з одного боку, є органи, установи, інститути державної влади, а з іншого боку – неурядові, некомерційні, самодіяльні організації.

Для сучасної України вкрай актуальним є питання передумов прийняття рішень політичними силами щодо досягнення і дотримання політичного консенсусу. Політико-інституційні передумови, які усувають варіант неконсенсусної політичної поведінки в Україні ще не склалися. Тому основною нормативною засадою політичного консенсусу слугує добра воля політичних сил, спрямована на мирне вирішення конфлікту. На думку А. В. Зайцева, “Компроміси, досягнуті шляхом взаємних поступок, відображають не політичну безвільність, а скоріше навпаки, свідчить про розумність політичного курсу, що проводиться, дозволяє запобігти великим суспільним і моральним витратам. Культура політичного консенсусу проявляється у прагненні різних політичних сил піти на компроміс”[1,с.23].

Таким чином, сукупність передумов нормативно-правового обґрунтування політичного консенсусу включає як наявний політико-інституційний дизайн, так і політико-правові традиції. Соціокультурні передумови політичного консенсусу виступають вирішальним чинником його тривалого існування. У зв'язку з цим у розвинених демократіях існує можливість тривалого співіснування і співпраці різних ідеологічних політичних сил з метою забезпечення розвитку суспільства. В умовах перехідних держав існує необхідність формування як нормативно-правової, так і ідеологічної бази досягнення спільних поглядів на стратегічний розвиток держав. Однак, ключову роль відіграє тривалість дотримання цивілізованих демократичних процедур прийняття рішень.

Нормативно-правове обґрунтування політичного консенсусу у сталих демократіях передбачає застосування всього комплексу регулятивних норм, які містяться у національному законодавстві. Проте найбільш поширеною є така структура нормативно-правового обґрунтування, яка передбачає наявність конституційного рівня (який визначає загальні можливості політичних інститутів макрополітичного рівня: парламентів, президентів, урядів для досягнення домовленостей в межах функціонування гілок влади). Другим рівнем прояву інституційних параметрів нормативно-правового обґрунтування політичного консенсусу є нормативно-правові акти, які визначають процедури і ре-

гланенти діяльності окремих політико-владних інститутів (партій, фракцій та ін.). Саме ці процедурні основи визначають можливості проведення переговорів і укладення угод. Третій рівень нормативно-правового регулювання політичного консенсусу включає спеціальні угоди, досягнуті в межах обговорень. Вказані угоди не мають суворой нормативно-правової регламентації і за своєю суттю є актами політичної згоди.

Ідейними засадами досягнення політичного консенсусу у суспільствах сталих демократій є концепції соціал-демократичного спрямування, які визначають необхідність високого рівня соціального представництва та рівноваги у розподілі доходів у суспільстві. Істотною перешкодою для досягнення політичного консенсусу є ідеї щодо монетаристського неоконсервативного і неоліберального регулювання економіки, які консервують конфліктні відносини між соціальними верствами в економічній сфері.

У трансформаційних суспільствах перехідний характер законодавства забезпечив появу тимчасових форм нормативно-правового регулювання, якими стали конституційні угоди, рішення круглих столів, резолютивні частини народних зборів. В той же час, ідейними засадами політичного консенсусу нерідко були ідеї національного відродження і національної злагоди. Перспективами подальшого розвитку проблеми, порушеної в даній статті, є розробка оптимальних стратегій нормативно-правового обґрунтування політичного консенсусу в сучасній Україні.

Список використаних джерел

1. Зайцев А. В. Политическая толерантность в публичном диалоге государства и гражданского общества [Текст] / А. В. Зайцев // Политика, экономика, право. – 2012. – № 2. – С. 18–23.
2. Крисюн Н. А. Теоретико-методологические аспекты исследования политического согласия в современной России [Текст] / Н. А. Крисюн // Научные ведомости Белгородского государственного университета. Серия: История. Политология. Экономика. Информатика – 2007. – № 1. – Т. 1. – С. 108–113.
3. Лотарев К. А. Идеологические составляющие процесса реформ в России: поиск социально-политического консенсуса [Текст] / К. А. Лотарев // Вестник Волгоградского государственного университета. Серия 4: История. Регионоведение. Международные отношения. – 2008. – № 2. – С. 116–122.
4. Старостенко К. В. Политические интересы в контексте политического многообразия в Российской Федерации [Текст] / К. В. Старостенко // Вестник Балтийского Федерального Университета им. И. Канта. – 2010. – № 6. – С. 90–98.
5. Хлівнюк Т. П. Суспільно-політична згода як соціальний феномен та її роль: основні складові [Текст] / Т. П. Хлівнюк, Р. С. Карагіоз // Освіта регіону політологія психологія комунікації. – 2013. – № 2. – С. 71.
6. Government [Electronic resource]. – Access regime: <http://jerseyeveningpost.com/island-life/laws-and-admin/government/>
7. Heffernan R. The Possible as the Art of Politics': Understanding Consensus Politics [Text] / Richard Heffernan // Political Studies Volume 50, Issue 4. – September 2002. – P. 742–760.
8. Hooghe L. A Postfunctionalist Theory of European Integration: From Permissive Consensus to Constraining Dissensus [Text] / Liesbet Hooghe, Marks Gary // British Journal of Political Science British Journal of Political Science. – 2009. – № 39. – P. 1–23.
9. Kavanagh D. Thatcherism and the End of the Post-War Consensus [Text] / Dennis Kavanagh / Oxford University Press, USA 1987. – 352 p.
10. Kranenburg M. The political branch of the polder model/ Mark Kranenburg [Electronic resource]. – Access regime: <http://retro.nrc.nl/W2/Lab/Profiel/Netherlands/politics.html>
11. Kurzer P. The Dutch "Polder Model": What Accounts for its Surprising Resilience in the Wake of the Global Crisis? [Text] / Paulette Kurzer Presented at European Responses to Economic Crisis: Lesson for the US, April 7–8 2011, Indiana University, Bloomington. – 31 p.

References

1. Zaytsev A.V. Politicheskaya tolerantnost v publicnom dialoge gosudarstva i grazhdanskogo obschestva [Tekst] /A.V. Zaytsev //Politika, ekonomika, pravo. – 2012. – № 2. – S.18–23.
 2. Krisyun N.A. Teoretiko–metodologicheskie aspekty issledovaniya politicheskogo soglasiya v sovremennoy Rossii [Tekst] /N.A. Krisyun //Nauchnye vedomosti Belgorodskogo gosudarstvennogo universiteta. Seriya: Istoriya. Politologiya. Ekonomika. Informatika.– 2007. –№ 1. – T.1. –S.108–113.
 3. Lotarev K.A. Ideologicheskie sostavlyayushie protsess reform v Rossii: poisk sotsialno–politicheskogo konsensusa [Tekst] /K.A.Lotarev //Vestnik Volgogradskogo gosudarstvennogo universiteta. Seriya 4: Istoriya. Regionovedenie. Mezhduнародnye otnosheniya. – 2008. – № 2. – S.116–122.
 4. Starostenko K.V. Politicheskie interesy v kontekste politicheskogo mnogoobraziya v Rossiyskoy Federatsii [Tekst] /K.V. Starostenko //Vestnik Baltijskogo Federalnogo Universiteta im. I.Kanta.– 2010. – № 6. – S.90–98.
 5. Xlivnyuk T.P. Suspil'no–polity'chna zgota yak social'ny'j fenomen ta yiyi rol': osnovni skladovi [Tekst] /T.P.Xlivnyuk, R.S. Karagioz //Osvita regionu politologiya psy'xologiya komunikaciyi. – 2013. – № 2. – S.71.
 6. Government [Electronic resource]. – Access regime: <http://jerseyeveningpost.com/island-life/laws-and-admin/government/>
 7. Heffernan R. The Possible as the Art of Politics': Understanding Consensus Politics [Text] / Richard Heffernan //Political Studies Volume 50, Issue 4. – September 2002. – P. 742–760.
 8. Hooghe L. A Postfunctionalist Theory of European Integration: From Permissive Consensus to Constraining Dissensus [Text] / Liesbet Hooghe, Marks Gary //British Journal of Political Science British Journal of Political Science. – 2009. – № 39. – P. 1–23.
 9. Kavanagh D. Thatcherism and the End of the Post-War Consensus [Text] /Dennis Kavanagh /Oxford University Press, USA 1987. – 352 p.
 10. Kranenburg M. The political branch of the polder model/ Mark Kranenburg [Electronic resource]. – Access regime: <http://retro.nrc.nl/W2/Lab/Profiel/Netherlands/politics.html>
 11. Kurzer P. The Dutch "Polder Model": What Accounts for its Surprising Resilience in the Wake of the Global Crisis? [Text] /Paulette Kurzer Presented at European Responses to Economic Crisis: Lesson for the US, April 7–8 2011, Indiana University, Bloomington. – 31 p.
- Набарьева С., postgraduate student of political science department OlesHonchar Dnipropetrovsk National University (Ukraine, Dnepropetrovsk), yekaterina.khabareva@yandex.ru*
- Normative and legal justification of political consensus: political – institutional and ideological parameters**
- The article deals with the political, institutional and ideological prerequisites of legal justification of the political consensus. Attention is given to national and regional peculiarities of achieving and maintaining of political consensus with normative and procedural means. Considered the socio-cultural determinants of compliance with the normative framework for political consensus. The goal of the article is to establish a political and institutional mechanisms and ideological foundations of the normative and legal justification of political consensus. The methods of the article are the comparative analysis, and the method of retrospective analysis, which revealed the levels of normative and legal justification of political consensus.*
- Keywords:** normative-legal justification, political consensus, political institutions, political actors, civil society, political tolerance.

Хабарева Е., аспирантка кафедр політології, Дніпропетровський національний університет ім. Олеса Гончара (Україна, Дніпропетровськ), yekaterina.khabareva@yandex.ru

Нормативно-правове обґрунтування політичного консенсусу: політико-інституціональні та ідеологічні параметри

Рассматривается политико-институциональные и идеологические предпосылки нормативно-правового обоснования политического консенсуса. Уделяется внимание национальным и региональным особенностям достижения и поддержания политического консенсуса нормативными и процедурными средствами. Рассматриваются социокультурные детерминанты соблюдения нормативно-правовой базы относительно политического консенсуса. Целью статьи является установление политико-институциональных механизмов и идеологических основ нормативно-правового обоснования политического консенсуса. Методами статьи является сравнительный анализ, а также метод ретроспективного анализа, которые позволили установить уровни нормативно-правового обоснования политического консенсуса.

Ключевые слова: нормативно-правовое обоснование, политический консенсус, политические институты, политические субъекты, гражданское общество, политическая толерантность.